

O. ZAMECKA-ZALAS

Aleksandra Podhorodecka – zasłużona dla zachowania tożsamości narodowej młodego pokolenia
polaków na obczyźnie

UDK 37(477)(091):371(438)(043.5)

**ALEKSANDRA PODHORODECKA – ZASŁUŻONA DLA
ZACHOWANIA TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ MŁODEGO
POKOLENIA POLAKÓW NA OBCZYŹNIE**

Dr Olga Zamecka-Zalas

Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Filia w Piotrkowie Trybunalskim,
Instytut Nauk Pedagogicznych

Streszczenie. Wychowanie młodego pokolenia Polaków – urodzonego i wykształconego w wolnym, demokratycznym świecie – w duchu patriotycznym, świadomego swych korzeni, znającego język polski i kulturę polską było zadaniem bardzo trudnym, przed którym stanęła polska społeczność przebywająca na emigracji po zakończeniu II wojny światowej. Zadania tego podjęło się wielu Polaków przebywających w Wielkiej Brytanii m.in. Aleksandra Podhorodecka – nauczyciel, działacz oświatowy i długoletni prezes Polskiej Macierzy Szkolnej, organizacji która prowadziła m.in. szkoły języka ojczystego dla dzieci emigrantów polskich. Ponadto redaktorka kilku czasopism dla dzieci m.in.: „Dziatwa” i „Razem Młodzi Przyjaciele”.

Słowa kluczowe: tożsamość narodowa; oświata; wychowanie ojczyste; młodzież; emigracja.

**ОЛЕКСАНДРА ПОДГОРОДЕЦЬКА –
ЗАСЛУЖЕНА ДІЯЧКА В СПРАВІ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ ПОЛЯКІВ ЗА
КОРДОНОМ**

Доктор Ольга Замецька-Галас

доцент кафедри початкової і дошкільної освіти
Університет Яна Коханевського в Кельце,
Філія у Пьотркові Трибунальским, Інститут педагогічних наук,
Польща

Анотація. Виховання молодого покоління поляків, які народилися і здобули освіту у вільному, демократичному світі, виховання в душі патріотизму, усвідомлення власного коріння, знання польської мови і культури, – усі ці складні завдання стояли перед польськими громадами, які проживали у вигнанні після Другої світової війни. Такі завдання ставлять перед собою поляки, які проживають у Великобританії, серед яких особливе місце займає Олександра Подгородецька – учитель, освітній активіст і багатолітній президент Освітнього польського товариства, організації, яка створювала мовні школи для дітей польських іммігрантів. Крім того, вона була редактором кількох журналів для дітей, серед яких: «Діти» і «Молоді друзі разом».

Ключові слова: національна ідентичність; освіта; національне виховання; молодь; еміграція.

O. ZAMECKA-ZALAS

Aleksandra Podhorecka – zasłużona dla zachowania tożsamości narodowej młodego pokolenia
polaków na obczyźnie

ALEKSANDRA PODHORECKA
GREAT ACTIVIST IN PRESERVING NATIONAL IDENTITY OF
YOUNG POLES' GENERATION ABROAD

Dr Olga Zamecka-Zalas

Associate Professor of Department of Primary and Preschool Education
the Institute of Pedagogical Sciences, The Jan Kochanowski University,
the Affiliate in Piotrków Trybunalski
Poland

Abstract. Bringing up the generation of young Poles, who were born and educated in free democratic world in the spirit of patriotism, who were aware of their roots, who spoke Polish and knew the Polish culture, was a very difficult task to undertake by the Polish community in exile after the Second World War. This task was tackled by many Polish people residing in Great Britain with Aleksandra Podhorecka among them. As the title implies the article describes the issue of upbringing of young Poles abroad which is still relevant. The aim of the article is to introduce Aleksandra Podhorecka as an educator, a teacher, and a journalist, who has been involved and still plays an important role in the educating Polish children and young people in the UK.

The article outlines the main facts of Aleksandra Podhorecka's life and activities. She was a teacher, an education activist and a long-standing headmistress of Polish School Motherland, an organization which ran schools of mother tongue for Polish emigrants' children. In addition, she was a journalist for a number of magazines for children such as "Dziatwa" ("Children") and "Razem Młodzi Przyjaciele" ("Together Young Friends"). She also published curriculums, textbooks, journals, information bulletins, methodological tutorials for teachers and parents. She tried to make young people closer to each other so that they could be proud of being Poles.

The main task of PSM was to bring up young Poles on the principles of Christianity and it has been unchangeable for many years. PSM works in different branches which include Polish Saturday School, meetings and competitions, a bookshop in POSK in London. Thanks to Aleksandra Podhorecka the popularity of PSM increased. Every year about twenty thousand of Polish children are born in the UK. Due to Aleksandra Podhorecka's activities they have an opportunity to learn the Polish language and take an active part in the life of their native country.

Key words: national identity; education; native upbringing; youth; emigration.

„(...)Więź z Ojczyznajest tajemnicą, którą możemy określić jako prawo natury, najbardziej podstawowe i najświętsze ze wszystkich praw przyrodzonych. Prawo, które uszanować muszą wszyscy! Ale i my je musimy uszanować i to w duchu miłości, która nieustannie łączy nas z Bogiem, a przez Boga z ludźmi.”

Kardynał Stefan Wyszyński

Podjęty w artykule problem jest wciąż aktualny, bowiem wychowanie młodego pokolenia Polaków na emigracji, znającego język polski, świadomego swoich korzeni, znającego kulturę i historię polską jest nadal bardzo ważne.

Celem artykułu jest przybliżenie sylwetki Aleksandry Podhorodeckiej, działaczki oświatowej, nauczycielki, publicystki, która zaangażowana była i jest po dzień dzisiejszy w wychowanie ojczyście dzieci i młodzieży w Wielkiej Brytanii.

Szeroki aspekt wychowania ojczyście dzieci i młodzieży na obczyźnie przybliżony w artykule jest nadal aktualny. Nad podjętą problematyką prowadzone są wciąż badania w oparciu o prace naukowe następujących badaczy: T. Radzik [1 – 3], A. Podhorodecka [4, 5], E. Adamiak-Pawelec [6], J. Chwasty-Kowalczyk [9].

Polska społeczność przebywająca na emigracji w Wielkiej Brytanii po zakończeniu II wojny światowej miała do wykonania bardzo trudne zadanie, mianowicie wychowanie w duchu patriotycznym młodego pokolenia Polaków, które zapewniłoby utrzymanie tożsamości narodowej, zachowanie języka polskiego i kultury polskiej [9, s. 70]. Zastanawiano się w jaki sposób młodzież może uzupełnić swoją edukację. W tym celu postanowiono odbudować na nowoszkolnictwo polskie na terenie Wielkiej Brytanii, którego historia na tym terenie sięga XIX wieku. Lecz model jego działania i obecny kształt uformowały się w latach pięćdziesiątych ubiegłego wieku [11, s. 85]. Zaraz po wojnie były to komplety, na których dzieci uczęszczające do szkół angielskich pobierały naukę przedmiotów ojczystych. Z czasem zaczęły powstawać szkoły języka ojczyście zwane szkołami sobotnimi. Początkowo szkoły te powstawały z inicjatywy rodziców, nauczycieli lub księdza. Z czasem organizacjami szkół przedmiotów ojczystych zajęły się następujące organizacje m.in.: Związek Nauczycielstwa Polskiego Zagranicą (ZNPZ), Stowarzyszenie Polskich Kombatantów (SPK), Polska Macierz Szkolna (PMS), Towarzystwo Przyjaciół Dzieci i Młodzieży (TPDiM). ZNPZ jest najstarszą organizacją tego typu działającą na Wyspach Brytyjskich, jej inicjatorami byli żołnierze-nauczyciele. W początkowych latach istnienia ZNPZ było odpowiedzialne za organizowanie szkolnictwa polskiego z granicą. Metodocy ZNPZ pisali pierwsze programy nauczania, rekrutowali nauczycieli i ustalali współpracę ze szkołami angielskimi [11, s. 85 – 86].

Nauka prowadzona była początkowo w mieszkaniach, a następnie w wynajmowanych szkołach angielskich. Nauczyciele pracowali bezinteresownie, a wszelkie związane z nią wydatki pokrywali rodzice [2, s. 202].

Zadaniem szkółsobotnich była nie tylko nauka języka polskiego, historii, geografii, czy religii, ale również zachowanie polskich tradycji i kultury narodowej, szacunku do kraju oraz wychowanie zgodnie z zasadami moralności chrześcijańskiej. Uczono również polskich tańców regionalnych, pieśni narodowych i patriotycznych. Organizowano chóry i zespoły teatralne, muzyczne, harcerskie. Dzieci poznawały tradycje, święta narodowe i kościelne [4]. Edukacja kulturalna, wprowadzenie w polskie towarzystwo odpowiednie do wieku było ważnym elementem wychowania narodowego. Dzieci długo przeżywały występy teatralne i dziecięce imprezy, a także udział w zbiórkach harcerskich. Celem wychowania ojczystego było otwarcie dzieci i młodzież na bogate i pełne treści duchowe życie [7, s. 290 – 291].

Szkoły te były placówkami społecznymi, zakładanymi z inicjatywy rodziców i żadna polska organizacja w Wielkiej Brytanii nie miała nad nimi egzekutywy prawnej [2, s. 202].

W latach pięćdziesiątych nastąpił szybki rozwój szkolnictwa polskiego w Wielkiej Brytanii. Czołową pozycję wśród organizacji oświatowych, obok SPK i ZWNPZ zajęła Polska Macierz Szkolna (jako organ doradczy) [2, s. 203]. Od 1953 r. PMS sprawowała nadzór nad całością szkolnictwa polskiego w Wielkiej Brytanii, niezależnie od tego, pod czyją opieką znajdowała się szkoła. Budżet Macierzy oparty był na ofiarności społecznej [3, s. 46].

Organizacja ta w zakresie oświaty i wychowania narodowego dokonała olbrzymiej pracy. Wśród działaczy PMS znaleźli się m.in. gen. Władysław Anders, Władysław Kański, który należeli do działaczy władz centralnych przedwojennej Macierzy i rozumieli istotę i metodę pracy tej organizacji [1, s. 29]. Podstawowym celem organizacji było utrzymanie i pogłębienie cech religijnych i narodowych wśród Polaków, a szczególnie dzieci i młodzieży. Wychowanie młodego pokolenia w duchu przywiązania do wiary ojców, tradycji i kultury narodowej oraz umiłowania sprawy odzyskania niepodległości przez Rzeczpospolitą Polską. Hasłem PMS było „Każde dziecko polskie mówi, czyta, pisze i myśli po polsku. Polska Macierz Szkolna winna być organizacją apolityczną” [1, s. 29]. PMS oprócz organizowania nadzoru nad szkołami polskimi również prowadziła inną działalność oświatową np. zakładała

Aleksandra Podhorodecka – zasłużona dla zachowania tożsamości narodowej młodego pokolenia polaków na obczyźnie

biblioteki, organizowała wystawy, wykłady, odczyty, sympozja, zespoły śpiewacze, muzyczne, teatralne itp. [1, s. 29].

Wychowania ojczywego dzieci i młodzieży polskiej na emigracji podjęło się wielu Polaków przebywających w Wielkiej Brytanii m.in. Aleksandra Podhorodecka – nauczycielka i długoletni prezes Polskiej Macierzy Szkolnej.

Aleksandra Podhorodecka, urodziła się 11.VI. 1939 r. w Warszawie. Córka Jędrzeja i Marii Giertych [6, s. 130]. Podczas wojny razem z matką i trójką starszego rodzeństwa mieszkała w Warszawie. Po upadku Powstania Warszawskiego Podhorodecka wraz z rodziną przeniosła się do Ojcowa pod Krakowem. Ojciec, przedwojenny działacz narodowy Jędrzej Giertych, prawie całą wojnę przesiedział w obozach jenieckich, a po oswobodzeniu przez Amerykanów wraz z polskim wojskiem dotarł do Wielkiej Brytanii [12, s. 14].

Po zakończeniu wojny ojciec Aleksandry przyjechał do Polski z fałszywymi papierami, aby zabrać rodzinę do Anglii. Jesienią 1945 r. wyjechali francuskim transportem z rządzonej przez komunistów Polski. Po półrocznym pobycie w obozie przejściowym w Niemczech dotarli do Anglii w 1946 r. Osiedlili się w Północnym Londynie. Podhorodecka bardzo ciepło wspomina rodzinny dom „Byliśmy wychowani w patriotycznej atmosferze, zgodnie z hasłem: „Bóg, Honor, Ojczyzna. Rozmawialiśmy i czytaliśmy po Polsku, należeliśmy do polskiego harcerstwa, narodowa historia i literatura była obecna w naszym domu. (...) Mama pochodziła ze Lwowa, była rozkochana w tym mieście i wpatrzona w ojca. Nie mieliśmy życia usłanego różami. Tata początkowo pracował fizycznie, piekł chleb, szył teczki, a wieczorem pisał polityczne i historyczne książki, które wydawał własnym sumptem. (...) był poliglotą znał jidysz i osiem innych języków, dlatego z czasem znalazł pracę w szkole, gdzie uczył francuskiego” [12, s. 15].

Aleksandra Podhorodecka mieszka nadal w Londynie, tam też skończyła ukończyła szkołę Notre Dame oraz anglistykę i nauki polityczne na uniwersytecie w Keele w środkowej Anglii. Po studiach wyszła za mąż za Zygmunta Podhorodeckiego i zamieszkali niedaleko rodzinnego domu. Zaraz po ślubie poświęciła się wychowaniu dzieci. Ma ich pięcioro. Najstarsza córka mieszka w Polsce, najmłodszy syn również. Pozostałych troje dzieci zostało w Wielkiej Brytanii. Tak o swoich dzieciach Podhorodecka opowiada w jednym z wywiadów dla czasopisma „*Razem Młodzi Przyjaciele*”: „ (...) Wszystkie świetnie mówią po polsku, wszystkie chodzą do szkół sobotnich, wszystkie w

Aleksandra Podhorodecka – zasłużona dla zachowania tożsamości narodowej młodego pokolenia Polaków na obczyźnie

jakimś stopniu czują się Polakami. Wychowanie w duchu patriotyzmu i narodowej tradycji zawsze miało dla nas duże znaczenie” [12, s. 15].

Aleksandra Podhorodecka zawsze lubiła i angażowała się w działalność społeczną i oświatową. W 1971 r. rozpoczęła swoją działalność w Polskiej Macierzy Szkolnej (dalej PMS), zajęła się m.in. redakcją czasopisma „Dziatwa”, wydawanego przez PMS [4, s. 64]. Zadanie to powierzył jej ówczesny prezes PMS Władysław Kański. Czasopismo to redagowała do 2007 r. [6, s. 131].

Czasopismo to było kopalnią wiedzy dla nauczycieli i rodziców, ale również łączyło redakcję, nauczycieli, rodziców i dzieci rozsianych po całej Wielkiej Brytanii. W czasopiśmie ukazywały się nie tylko wiersze i opowiadania, nie tylko teksty inscenizacji i materiał lekcyjny, ale również sprawozdania z terenu i listy czytelników [4, s. 60].

Fot.1. Czasopismo dla dzieci „Dziatwa”

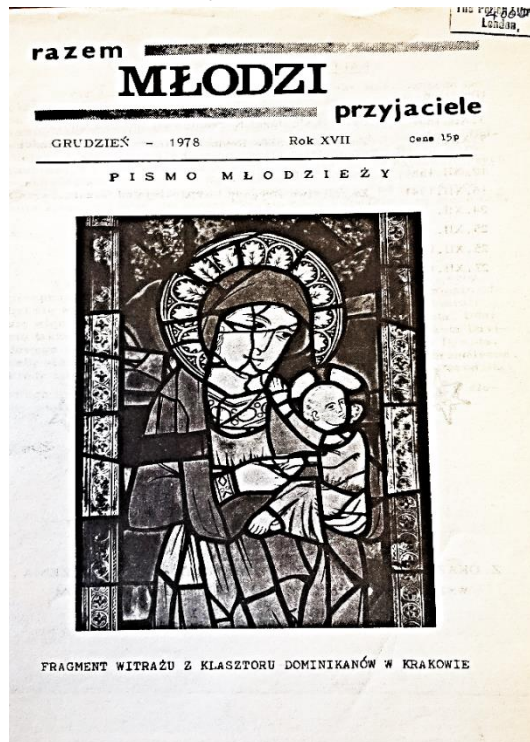
Źródło: Ze zbiorów Polskiej Biblioteki POSK w Londynie.

Przystąpiła do pracy w Zarządzie PMS, początkowo pełniła funkcję sekretarza w latach 1972-1989, następnie wiceprezesa (1989 do 1999), a od 1999 r. prezesa (funkcję tę pełniła do 2016 r. obecnie jest honorowym prezesem PMS). Należała do sekcji wydawniczej PMS. Kilka lat po objęciu redakcji czasopisma „Dziatwa” podjęła się redakcji czasopisma „Razem Młodzi Przyjaciele”, a także „Poradnik Nauczycielski” i „Biuletyn” (od 1995 r.). Czasopismo „Razem Młodzi Przyjaciele” początkowo było tylko dodatkiem „wkładką” do „Dziatwy”, przeznaczonym dla młodzieży w wieku 11-16 lat.

Aleksandra Podhorodecka – zasłużona dla zachowania tożsamości narodowej młodego pokolenia polaków na obczyźnie

Wkładka ta rozwijała się bardzo szybko, nabierając swego profilu i przyciągając grono czytelników, z czasem usamodzielniało się, w postaci osobnego miesięcznika, kierowanego przez Jana Wajsa, a od 1975 r. przez Aleksandrę Podchorodecką [4, s. 62-63]. Czasopismo „*Razem Młodzi Przyjaciele*” skierowane było do uczniów starszych klas sobotnich. Tematyka jego też była poważniejsza. Obejmowała trochę historii, geografii i literatury polskiej oraz legendy i opowiadania. Dużym powodzeniem cieszyły się zagadki i krzyżówki. Oba czasopisma wydawane były inną techniką „*Dziatwa*” zawierała kolorowe ilustracje, a „*Razem Młodzi Przyjaciele*” było pismem czarno-białym o dużo skromniejszej szacie graficznej. Oba pisma utrzymywały stały kontakt z czytelnikami, choć drukowane były w małym nakładzie około 2000 egzemplarzy. Pisma rozchodziły się po całym świecie, wszędzie tam gdzie los rzucił Polaków, tam gdzie organizowało się polskie życie [4, s. 63].

Fot. 2. Czasopismo dla młodzieży „*Razem Młodzi Przyjaciele*”

Źródło: Ze zbiorów Polskiej Biblioteki POSK w Londynie.

Podhorodecka udzielała się w Zarządzie PMS, prowadziła Akademię 3-cio majowe, urządzała różnorodne konkursy dla dzieci i młodzieży. Z okazji jubileuszu 50-lecia PMS ogłosiła dwa konkursy: literacki, dla osób dorosłych, zatytułowany „Moja przygoda z polską szkołą” i plastyczny dla dzieci i młodzieży szkolnej zatytułowany: „Zaprojektuj plakat zachęcający młodych do uczęszczania do szkoły polskiej”. Wpłynęło dużo prac, a oto fragment pracy

nauczycielki Danki Pniewskiej „(...)Z zabawniejszych wydarzeń pamiętam dzień 11 listopada. Zaczęła wtedy chodzić do mojej klasy Anna Anders. Przyszła z nianią, która trzymała ją za rękę, płakała i nie chciała nic robić. Poprawiło się, gdy wyrzuciłam nianię (...). Niania musiała się poskarżyć, bo do szkoły przyszedł sam tato generał. Nie chcąc przeszkadzać w lekcji postawił na korytarzu krzesło, wszedł na nie i zaglądał do klasy przez okno nad drzwiami. Okropnie mnie to denerwowało, w końcu otworzyłam drzwi i powiedziałam, że jeśli pan generał tak lubi stać na krześle, to niech je wyniesie na boisko; zaraz będzie defilada i potrzebny jest nam ktoś, kto by ją odbierał. Posłuchał grzecznie i parę minut potem cała szkoła maszerowała ze śpiewem, machając chorągiewkami przed prawdziwym generałem” [4, s. 308].

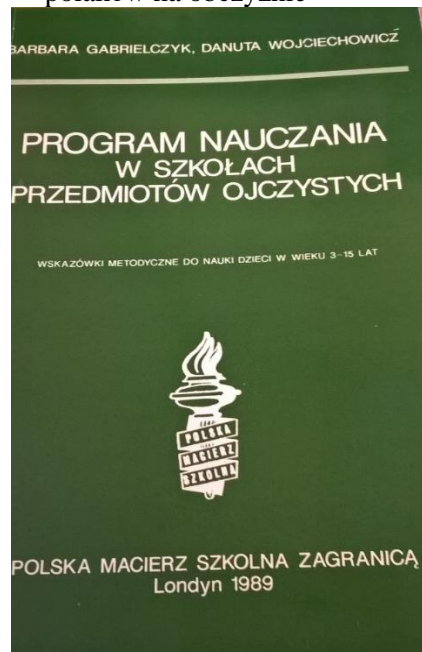
Cytat z pracy uczennicy Hani Engel, nadesłanej na konkurs „(...) moja polska szkoła pozwala mi się spotkać z polską młodzieżą z innych stron Londynu i to pokazało mi, że nie jestem sama. Większość moich przyjaciół pochodzi z polskich rodzin i to właśnie dzięki polskiej szkole i polskiemu harcerstwu, które jest związane z moją szkołą. Również dzięki nim stałam się bardzo patriotyczna i nie wstydzę się powiedzieć, że jestem Polką. Poznaje ciągle moje korzenie i wiem skąd pochodzę...”[4, s. 298].

Aleksandra Podhorodecka miała świadomość jak ważna jest potrzeba wykwalifikowanych nauczycieli, przygotowanych do pracy w szkole sobotniej, dlatego organizowała konferencje nauczycielskie, szkolenia dla nauczycieli i Walne Zjazdy. Wielu nauczycieli zmieniało miejsce zamieszkania i szukało lepiej płatnej pracy, dlatego w szkołach sobotnich ciągle brakowało odpowiednio wykształconej kadry [1, s. 67]. Podhorodecka jako prezes PMS wizytowała szkoły sobotnie, wręczała odznaczenia zasłużonym nauczycielom. Uczestniczyła w wielu międzynarodowych sympozjach i konferencjach, na których reprezentowała PMS oraz zachęcała do zapoznania się z jej wydawnictwami [6, s. 131]. Aktywność wydawnicza PMS była bardzo duża.

Organizacja ta wydawała publikacje wykorzystywane przez nauczycieli do pracy dydaktyczno-wychowawczej w szkołach sobotnich m.in.: programy nauczania, podręczniki, czasopisma, biuletyny, poradniki metodyczne dla nauczycieli, poradniki dla rodziców itp.

Fot. 3. Program nauczania wydany dla szkół sobotnich przez PMS w 1989 r. w Londynie.

Źródło: Ze zbiorów Polskiej Macierzy Szkolnej w Londynie.

Spośród wydawnictw PMS do ważniejszych należały: Jadwigi Otwinowskiej „Umiem już czytać” poelementarzowa czytanka w nakładzie 5 tys. egzemplarzy, te same autorki „Dzieci z białego domku”, czytanka dla klas II wydawana w nakładzie 7,5 tys. egzemplarzy, „Legends i opowiadania historyczne w opracowaniu Michała Goławskiego [1, s. 96 – 97] itp.

Fot. 4. Podręcznik do nauki języka polskiego dla dzieci w wieku 10-12 lat, wydany przez PMS w 1979 r. w Londynie.

Źródło: Ze zbiorów Polskiej Macierzy Szkolnej w Londynie.

Podhorodecka napisała również książeczkę dla dzieci pt. „Tajemniczy dywanik”, wydany w 1974 r. przez PMS. Opublikowała wiele swoich artykułów w czasopismach emigracyjnych m.in. w takich jak: „Słowo Ojczyście”, „Dziennik Polski”, „Przegląd Powszechny”, „Gazeta Niedzielną”, „Wychowanie Ojczyście”, „Czyn Katolicki” [10, s. 99]. Artykuły poświęcone były wychowaniu i edukacji młodzieży oraz sprawom oświatowym [10, s. 99]. Podhorodecka w jednym ze swoich artykułów pt. „Szkoła i rodzice” na łamach czasopisma „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (1971, nr 214), proponowała matkom oprócz tradycyjnych form współpracy, rolę tzw. „welfare assistants”, która polegała by na przejęciu częściowej odpowiedzialności za różnorodną działalność szkoły, np. zajmowanie się dziećmi podczas obiadu, asystowanie podczas lekcji np. przysłuchiwanie się jak dzieci czytają, poprawianie błędnej ortografii. Uważała, że przy takiej pomocy nauczyciel mógłby poświęcić więcej czasu mniej zdolnym uczniom [8, s. 245].

Udzielała się również w Komitecie parafialnym przy Dewonii, a w latach 1995-1998 była jego prezesem. Pracowała również jako nauczycielka w Polskiej Szkole Przedmiotów Ojczyźnianych pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej i św. Kazimierza (Devonia) w Londynie (1970-2000) [6, s. 131]. Przygotowywała młodzież najpierw do egzaminu z języka polskiego, a później do dużej matury. Była przewodniczącą komisji zajmującej się państwowymi egzaminami. Należała również do chóru parafialnego. W 2000 roku musiała zrezygnować z pracy w szkole, ponieważ objęła obowiązki prezesa PMS. Głównym statutowym założeniem PMS było wychowanie młodego pokolenia Polaków w duchu polskości i zasad chrześcijańskich i to się nie zmienia od lat. PMS działa na różnych polach: zakłada Polskie Szkoły Sobotnie, koordynuje ich działalność, organizuje konferencje, spotkania i konkursy, wydaje dwa kwartalniki, prowadzi polską księgarnię w Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym (POSK) w Londynie. Według Podhorodeckiej zapotrzebowanie na działalność PMS stale wzrasta. Na Wyspach rodzi się rocznie około 20 tys. młodych Polaków. Zapewnienie im możliwości nauki w rodzinnym języku jest potrzebą chwili i zależy od tego w jakim stopniu nowa emigracja włączy się w pracę Macierzy [12, s. 18].

Podhorodecka odznaczona została Złotą Odznaką Polskiej Macierzy Szkolnej (1972, 1976, 1980), Złotą Odznaką PMK, Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP (2011), ogłoszona została przez „Dziennik Polski” Człowiekiem Roku (2009) [6, s. 132]. W 2013 roku została laureatką Orderu

Imperium Brytyjskiego, który otrzymała za zasługi dla edukacji polskiej w Wielkiej Brytanii.

Aleksandra Podhorodecka wydała dwie publikacje dotyczące historii i działalności Polskiej Macierzy Szkolnej: pt. „W służbie oświacie. 50 lat Polskiej Macierzy Szkolnej 1953-2003” [4] i „Ostatnie dziesięciolecie. Historia Polskiej Macierzy Szkolnej 2003-2013” [5].

BIBLIOGRAFIA:

1. Radzik T. *Polska Macierz Szkolna Zagranicą 1953-1993*, Wyd. Uniwersytetu Marii Curii-Skłodowskiej, Lublin, 1995.
2. Radzik T. *Szkolnictwo polskie w Wielkiej Brytanii po drugiej wojnie światowej*, Wyd. Uniwersytetu Marii Curii-Skłodowskiej, Lublin, 1991.
3. Radzik T. *Z dziejów społeczności polskiej w Wielkiej Brytanii po drugiej wojnie światowej (1945-1990)*, Wyd. Uniwersytetu Marii Curii-Skłodowskiej, Lublin, 1991.
4. Podhorodecka A. *W służbie oświacie. 50 lat Polskiej Macierzy Szkolnej 1953-2003*, Wyd. Polska Macierz Szkolna, Londyn, 2003, s. 191.
5. Podhorodecka A. *Ostatnie dziesięciolecie – Historia Polskiej Macierzy Szkolnej 2003-2013*, Wyd. Polska Macierz Szkolna, Londyn, 2013.
6. Adamiak-Pawelec E. *Leksykon nauczycieli polskich szkół przedmiotów ojczystych w Londynie w latach 1950-2010*, Wyd. Uniwersytetu Marii Curii-Skłodowskiej w Lublinie, Lublin, 2012.
7. Zamecka-Zalas O. *Współpraca rodziny i szkoły w zakresie wychowania ojczystego dziecka w szkołach sobotnich w wielkiej Brytanii, // Obraz rodziny i szkoły w ujęciu interdyscyplinarnym*, pod red. O. Zameckiej-Zalas, I. Kiełtyk-Zaborowskiej, Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie przy Filii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Piotrków Trybunalski, 2016, s. 281-294.
8. Zamecka-Zalas O. *Rola rodziny w wychowaniu ojczystym dziecka na obczyźnie na przykładzie Wielkiej Brytanii (w latach 1945-1989) // „Wychowanie w Rodzinie” T XIV (2/2016)*, s. 231-250.
9. Chwasty-Kowalczyk J. *Obraz edukacji Polaków na obczyźnie na łamach czasopism emigracyjnych*, Wyd. Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce, 2014.
10. *Encyklopedia polskiej emigracji i polonii*, t 4, (P-S), pod red. K. Dopierały, Oficyna Wyd. Kucharski, Toruń 2005, s. 99.
11. Zechenter K. *Po polsku na wyspach*, Wyd. PUNO, Londyn, 2016.
12. Gulbicki P. *Z Księżciem Karolem w Pałacu Buckingham, „Razem Młodzi Przyjaciele” maj-sierpień, 2013, Rok L, s.12-18.*